

MAICA DOMNULUI – „CEA PRIN CARE RĂSARE BUCURIA”

„Maica Domnului, să ieșim de aici!”

Pr. Adrian DINU

Preliminarii. Părintele Dumitru Stăniloae a fost aproape șase decenii profesor la două Facultăți de Teologie, timp în care a adus o contribuție importantă la dezvoltarea învățaturii de credință a Bisericii. Bogata sa activitate teologică și pedagogică a avut roduri și în planul „mariologiei”¹, în sensul îmbogățirii acestui domeniu teologic prin actualizarea învățaturii Sfinților Părinți.

În acest studiu ne vom ocupa de ceea ce Părintele Profesor Dumitru Stăniloae a gândit și a scris în domeniul „mariologiei” sau mai degrabă al „theotologiei”, pentru că așa îi plăcea să numească învățătura despre Sfânta Fecioară². În conștiința sa, Părintele Stăniloae nu a desprins niciodată învățătura despre Fecioara Maria de cea despre Mântuitorul nostru Iisus Hristos, pentru că așa este firesc și așa „învață” și icoana ortodoxă autentică cea mai răspândită: Fecioara este întotdeauna cu Pruncul în brațe, arătând spre El, iar ea primind binecuvântare alături de toți creștinii. În spațiul românesc, ortodox, despre Maica Domnului au mai scris, mai ales după al Doilea Război Mondial, având o contribuție considerabilă la răspândirea dreptei învățături asupra ei, mari teologi precum: Pr. Prof. Ioan G. Coman³,

---

¹ Vezi Pr. Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, pp. 418-419.

² Această temă a fost abordată în: *Teologia dogmatică și simbolică*, Manual pentru Institutele Teologice, 2 vol., București, 1958 (și apoi reluată în *Teologia dogmatică ortodoxă*, ediția a doua, vol. 2, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române [=EIBMBOR], București, 1997, pp. 53-60, cap. „Fecioara Maria, Născătoare de Dumnezeu”), în *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Craiova, 1987, și în mai multe studii, printre care amintim: *Învățătura despre Maica Domnului la ortodocși și catolici*, în „Ortodoxia”, II (1950), nr. 4, pp. 559-609; *Maica Domnului ca mijlocitoare*, în „Ortodoxia”, IV (1952), nr. 1, pp. 79-129; *Maica Domnului în prologul Evangheliei de la Luca*, în „Ortodoxia”, XXXII (1980), nr. 3, pp. 443-453; *Sfințenia în Ortodoxie*, în „Ortodoxia”, XXXII (1980), nr. 1, pp. 33-43.

³ Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, Manual pentru uzul studenților Institutelor Teologice, București, 1956; idem, „*Și Cuvântul Trup S-a făcut*”. *Hristologie și mariologie patristică*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1993; idem, *Sfânta Tradiție în lumina Sfinților Părinți*, în „Ortodoxia”, an VIII (1956), nr. 2, pp. 163-190; idem, *Momente și aspecte ale hristologiei precalcedoniene și calcedoniene*, în „Ortodoxia”, an XVII (1965), nr. 1, pp. 44-82.

Pr. Prof. Dr. Ștefan Alexe⁴, Diac. Prof. Dr. Constantin Voicu⁵, Pr. Prof. D. Fecioru⁶, Pr. Olimp Căciulă⁷, Pr. Nicolae Buzescu⁸ și alții. S-a scris mai ales despre cinstirea Maicii Domnului în Biserică atât din punct de vedere dogmatic și istoric, cât și moral, spiritual și ecumenic⁹.

Teologia Părintelui Stăniloae s-a înscris pe coordonatele deschise de teologii de dinaintea sa, dar a urmărit mereu aspecte de actualitate, de punere în valoare a legăturii Maicii Domnului cu Sfânta Treime, cu Duhul Sfânt.

În acest studiu vom încerca să descoperim doar câteva aspecte ale teologiei Părintelui Stăniloae referitoare la Fecioara Maria, adică acele puncte esențiale care fac diferența față de alte abordări. Vom încerca, așadar, să urmărim: legătura dintre Maica Domnului și Fiul lui Dumnezeu, „istoricitatea” ei, sfințenia și perspectiva ecumenică asupra rolului ei. Trebuie spus că acest mare teolog a scris

⁴Pr. Prof. Dr. Ștefan Alexe, *Viața creștină după Bărbații apostolici*, în „Studii Teologice”, VII (1955), nr. 3-4, pp. 223-235; idem, *Fericitul Augustin în românește*, în „Mitropolia Olteniei”, IX (1957), nr. 11-12, pp. 766-778; idem, *Contribuția Sfântului Ioan Damaschin la sistematizarea învățăturii ortodoxe*, în „Ortodoxia”, XXXVI (1984), nr. 1, pp. 120-134.

⁵Diac. Prof. Constantin Voicu, *Hristologia Părinților Apostolici*, în „Ortodoxia”, an XIII (1961), nr. 3, pp. 405-418; idem, *Maica Domnului în teologia Sfântului Ioan Damaschin*, în „Mitropolia Olteniei”, an XIV (1962), nr. 3-4, pp. 165-184; idem, *Problematika teologiei Sfântului Grigorie de Nyssa*, în „Mitropolia Ardealului”, an IX (1964), nr. 3-5, pp. 230-251; idem, *Sfinți Părinți mai de seamă ai Bisericii*, în „Credință ortodoxă și viață creștină”, Sibiu, 1992, pp. 58-96.

⁶Pr. Prof. D. Fecioru, *Un nou gen de predică în omiletica patristică: Predica la Buna Vestire a Sfântului Gherman I al Constantinopolului*, în „Biserica Ortodoxă Română”, an LXIV (1946), nr. 1-3, pp. 60-92 și nr. 4-6, pp. 180-193 și nr. 7-9, pp. 386-397; idem, *Teologia icoanelor la Sfântul Ioan Damaschin*, în „Ortodoxia”, an XXXIV (1982), nr. 1, pp. 28-40; idem, *Scrierile Părinților Apostolici*, traducere, note și indici, București, 1979; idem, *Apologeti de limbă greacă*, traducere, introducere, note și indice, București, 1980 (în colaborare).

⁷Pr. Olimp Căciulă, *Anatematisme Sfântului Chiril al Alexandriei*, în „Biserica Ortodoxă Română”, an LV (1937), nr. 3-4, pp. 129-155; idem, *A cunoscut Iosif Flaviu pe Apostolul Pavel?*, în „Glasul Bisericii”, an XX (1961), nr. 1-2, pp. 77-111.

⁸Pr. Buzescu Nicolae, *Theotokos și Hristologia în canoanele, stihirile, dogmaticile și troparele Octoiului mare*, în „Ortodoxia”, an XIX (1977), nr. 1, pp. 20-46; idem, *„Panaghia Theotokos” în imnologia Mineiilor*, în „Ortodoxia”, an XXXII (1980), nr. 3, pp. 534-558; idem, *Dreapta învățătură a Bisericii despre Preasfânta Născătoare de Dumnezeu*, în „Mitropolia Olteniei”, an XXXIV (1982), nr. 1-3, pp. 80-88.

⁹Printre cei care s-au ocupat cu studiul cultului și a cinstirii Maicii Domnului în Biserica noastră pot fi enumerați și mulți alți teologi de renume: Prof. Dr. D.I. Belu, *Maica Domnului în lumina imnelor liturgice*, Caransebeș, 1945, 88 p.; Pr. Prof. Petru Rezuș, *Mariologia ortodoxă*, în „Ortodoxia”, II (1950), nr. 4, pp. 515-558; Pr. Prof. Liviu Stan, *O nouă rătăcire a papalității*, în „Ortodoxia”, II (1950), nr. 4, pp. 610-619; Prof. Dr. Isidor Todoran, *Considerații mariologice*, în „Mitropolia Ardealului”, III (1958), nr. 3-4, pp. 218-237; Pr. Prof. Milan Șesan, *Despre cinstirea Maicii Domnului*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, XXXIV (1958), nr. 7-8, pp. 602-606; Pr. Ioan Bunea, *Cutul Maicii Domnului*, în „Mitropolia Ardealului”, XVI (1971), nr. 9-10, pp. 675-679; Episcop Antonie Plămădeală, vicar patriarhal, *Maica Domnului în teologia și viața ortodoxă*, în „Biserica Ortodoxă Română”,

despre Fecioara Maria în mai multe rânduri, dar nu foarte mult, adică nu a elaborat cărți sau studii ample despre Fecioara Maria (în afară, poate, de acel extins și profund studiu din 1950 despre Fecioara Maria la ortodocși și catolici). A scris atât din perspectivă biblică, cât și din perspectivă exegetică, dogmatică, dar mai ales patristică și apologetică. În toate „domeniile” teologice părintele profesor a avut o contribuție majoră. Este de remarcat faptul că în studiile și în cărțile sale a avut totdeauna o abordare caldă, plină de sensibilitate față de Maica Domnului. Scrisul său dovedește faptul că persoana Sfintei Fecioare nu a fost doar o prezență cotidiană ci, mai mult, a fost o prezență duhovnicească, ocrotitoare și rugătoare. Așa a fost, de exemplu, și cu ceea ce a scris în *Dogmatica* sa despre Fecioara Maria. Acele puține pagini din volumul al II-lea, în capitolul intitulat „Fecioara Maria, Născătoare de Dumnezeu”, sunt pagini pline de simțire și trăire duhovnicească, arătând nu doar adâncimi teologice, profunde cunoștințe de istoria dogmei, ci arată, mai ales, cât de multă căldură avea în suflet atunci când vorbea despre ea. Studiul istoric și dogmatic asupra persoanei, cuvintelor și lucrării Maicii Domnului, l-a condus pe acest teolog român la descoperirea unor înălțimi duhovnicești nebănuite. Fecioara Maria a fost considerată întotdeauna Maica iubitoare, ocrotitoare și ajutătoare.

Teologul Dumitru Stăniloae a știut întotdeauna că rostirea despre Sfânta Fecioară înseamnă întâi convorbire cu ea, adică străduința de a intra în legătură directă cu Dumnezeu și cu cea care a născut aici pe pământ pe Fiul lui Dumnezeu. Programul zilnic de rugăciune al părintelui profesor a fost încheiat cu meditații asupra faptelor și cuvintelor Maicii Domnului. Ca și alți mari teologi, și Părintele Stăniloae a căutat mai întâi să slujească, adică să se roage și apoi să scrie sau să vorbească despre Fecioara Maria. De altfel, acest lucru îl mărturisea adesea: „Cuvântul nu transmite de la subiect la subiect numai înțelesuri. El transmite și putere. Aceasta se observă mai ales la cuvântul de îndemn, de încurajare, la cuvântul care exprimă o încredere în cel căruia i se adresează. El transmite de la adresant la adresat puterea de a face un bine sau de a se opune unui rău”¹⁰. Responsabilitatea sa creștină era foarte mare atunci când dorea să se apropie de Maica Domnului. De aceea, cuvântul său l-a voit plin de mesaj, de efect pentru ca în mod autentic să găsească comuniunea cu Dumnezeu și cu sfinții Lui.

XCVI (1978), nr. 9-10, pp. 1113-1123; Pr. Prof. Ene Braniște, *Cinstirea Maicii Domnului în cultul ortodox și formele ei de exprimare*, în „Ortodoxia”, XXXII (1980), nr. 3, pp. 521-533; idem, *Despre cinstirea sfinților în Biserica Ortodoxă*, în „Ortodoxia”, XXXII (1980), nr. 1, pp. 44-67; Pr. Prof. C. Galeriu, *Maica Domnului „Povățuitoria”*, în „Ortodoxia” XXXII (1980), nr. 3, pp. 454-468; Pr. Conf. Ilie Moldovan, *Învățătura Sfintei Scripturi despre Prea Curata Fecioara Maria și implicațiile ei religioase morale*, în „Ortodoxia”, XXXII (1980), nr. 3, pp. 469-491; Pr. Prof. Mircea Chialda, *Preacinstirea Maicii Domnului*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, LIX (1983), nr. 7-9, pp. 439-448; idem, *Preacurata Fecioară Maria, Maica Domnului*, în „Studii Teologice”, XXXIII (1981), nr. 5-6, pp. 325-342; Pr. Prof. Dr. Viorel Sava, *În Biserica slavei Tale*, Editura Golia, Iași, 2004.

¹⁰ Pr. Prof. D. Stăniloae, *Responsabilitatea creștină*, în „Ortodoxia”, anul XXII (1970), nr. 2, p. 182.

Părintele Stăniloae s-a numărat printre aceia care au știut că „nu se poate cugeta faptă fără cuvânt și cuvânt care să nu implice, când e nevoie, o faptă mai mult sau mai puțin eficientă... Cel ce adresează un apel altei persoane, pentru a o pune în referință cu sine și în același timp spre a o solidariza în înaintarea spre un viitor, demonstrează interesul pentru acea persoană și credința în puterea realizării viitorului comun, vorbindu-i și cu fața în ordinea lucrurilor”¹¹.

Sfânta Treime și legătura cu Fecioara Maria. Părintele Dumitru Stăniloae a realizat faptul că numai Cuvântul Creator, Mântuitor și Veșnic Înnoitor este Cel ce dă esență tuturor realităților sensibile și celor care trec dincolo de simțurile noastre. Teologia despre Sfânta Fecioară a dezvoltat-o și a actualizat-o printr-o viziune extrem de sensibilă asupra lui Dumnezeu și a creației Lui. Părintele Profesor a pornit de la Persoanele Sfintei Treimi și de la lucrările Lor în lume și a ajuns la Biserică, la unitatea învățaturii Bisericii în ceea ce privește pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos și pe Maica Sa. Părintele Stăniloae a pornit în căutările sale teologice de la evidențierea Persoanelor și a lucrărilor lui Dumnezeu, ajungând la creație, lume și om, dezvoltând astfel o amplă învățătură fundamentată pe actualitatea Sfinților Părinți. Elementul central al teologiei sale este Dumnezeu Cel întreit în Persoane și lucrarea Sa în lume. Aceasta nu este o viziune săracă și monotona asupra cosmosului și a lumii întregi pentru că el își întemeiază teologia pe argumentele cele mai solide: Sfânta Scriptură și învățătura Sfinților Părinți. Lumea întreagă, spunea el, „a fost creată și susținută și ajutată de Dumnezeu Cuvântul ca unitate și comuniune ierarhică în veșnica mișcare înnoitoare, prin unirea tot mai deplină cu comuniunea dumnezeiască infinită”¹².

Așadar, în raționalitatea creației și în planul de zidire a lumii trebuie observată legătura dintre Cuvântul lui Dumnezeu și Maica Sa. Dacă Dumnezeu „a pus în lucruri rațiunile pe care omul adunându-le, cunoaște prin ele izvorul lor, pe Dumnezeu-Cuvântul”¹³, atunci și omul își dă seama de relația sa cu Creatorul și de treptele ierarhice ale lumii. „Toate au nevoie de iubire reciprocă”¹⁴. Omul apare ca un intermediar între lumea materială și o lume de ființe pur spirituale sau între lumea văzută și îngerii. Mai clar apare acest lucru, ne spune părintele profesor, când Fiul lui Dumnezeu se face Om. În Fecioara Maria s-a arătat încă o dată atotputernicia și prezența lui Dumnezeu în creație. Fecioara a dat trup Fiului și astfel El și-a asumat umanitatea pe care a urcat-o mai presus de îngerii „și deci și cei ce sunt foarte alipiți Lui pot să se unească cu El ca Dumnezeu”¹⁵. Prin Întrupare, Dumnezeu „S-a unit cu Sfânta Fecioară”¹⁶ și cele inferioare se transfigurează și ele, umplându-se de Dumnezeu. În mai multe rânduri Părintele Stăniloae vorbește despre Întrupare, despre unitatea creației lui Dumnezeu și

¹¹ *Ibidem*, p. 183.

¹² Idem, *Cuvântul creator și mântuitor și veșnic înnoitor*, în „Mitropolia Olteniei”, serie nouă, anul XLIII (1991), nr. 1, p. 9.

¹³ *Ibidem*, p. 11.

¹⁴ *Ibidem*, p. 12.

¹⁵ *Ibidem*, p. 13.

¹⁶ *Ibidem*.

despre unicitatea actului împlinit prin Maica Domnului, despre eliberarea de păcatul strămoșesc pe care nimeni nu poate să o facă decât numai prin unirea cu Hristos. Nu este pagină pe care să o fi scris referitor la Sfânta Fecioară și care să nu conțină multe referiri la Scriptură și la Părinții Bisericii (Sf. Dionisie Areopagitul, Sf. Maxim Mărturisitorul, Părinții capadocieni, Sf. Ioan Damaschin, Nicolae Cabasila și alții).

De exemplu, atunci când părintele profesor face exegeza textului biblic referitor la Fecioara Maria, el face imediat legătura cu Persoanele Sfintei Treimi și cu modul cum au lucrat în lume: „Al doilea Adam vine la existență cu voia Celui ce acceptă să se facă om. El e produsul libertății Sale. El nu se pomeneste fără voia Sa om. Dar Nicolae Cabasila observă că dacă la crearea primului Adam, Tatăl se sfătuiește cu Fiul și cu Duhul Sfânt, venirea la existență a Fiului lui Dumnezeu ca om are loc după obținerea consimțământului cu totul liber al Sfintei Fecioare. Cel ce se naște din ea nu vine la existență printr-un proces natural, inițiat de un act din care nu lipsește pasiunea ce îngustează libertatea, ci cu totul liber. Iar cea care-L naște nu e folosită nici ea ca mijloc al venirii Lui la existență ca om, fără voia ei. Se întâlnesc două libertăți: a lui Dumnezeu și a făpturii care se ridică din păcatul ce o robește. Nicolae Cabasila spune: «Lucru și mai uimitor este acesta: Dumnezeu nici n-a înștiințat de mai înainte pe Adam, nici nu l-a înduplecat să-și dea coasta, din care avea să se zidească Eva, ci lipsindu-l de simțire, i-a răpit mădularul. Dar procedând la zidirea noului Adam, a înștiințat-o mai înainte pe Fecioara și a așteptat credința și învoirea ei»¹⁷.

Părintele Stăniloae evidențiază credința, lucrarea și colaborarea Maicii Domnului la Întruparea Fiului lui Dumnezeu: „Nu o învoire obișnuită a dat Fiului lui Dumnezeu putința să se facă Om, să unească firea omenească cu firea Sa dumnezeiască, ci o credință cum n-a mai fost alta, manifestată de o persoană feminină purtătoare a firii omenești – căci din trupul femeii se formează un alt om – în El. Credința în cineva, ca încredere în el, înseamnă o unire spirituală cu acela. Credința totală a Sfintei Fecioare în vestirea dată ei de Fiul lui Dumnezeu prin înger, a însemnat o unire spirituală cu El cum n-a mai fost și nu mai poate fi alta, căci nimeni n-a mai fost pus și nu va mai fi pus într-o astfel de situație”¹⁸.

În altă parte părintele profesor spune: „În concepția ortodoxă, păcatul nefiind numai culpă și pedeapsă, ci o slăbire a naturii umane, scăparea de păcat înseamnă, pe lângă satisfacerea lui Dumnezeu de către Iisus Hristos prin ascultare și moarte, o întărire a acestei firi, prin ridicarea ei într-o unire intimă cu dumnezeirea... Eliberarea de păcatul strămoșesc nu o poate obține nimeni decât prin unirea lui cu Hristos, Dumnezeu-Omul. Numai așa a obținut-o și Fecioara Maria”¹⁹.

În *Teologia Dogmatică*, Părintele Stăniloae aduce, deși în puține pagini, o mărturie puternică despre Sfânta Fecioară. Încercând să explice, pornind de la

¹⁷ Idem, *Maica Domnului în prologul Evangheliei de la Luca*, în „Ortodoxia”, XXXII (1980), nr. 3, p. 443.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Idem, *Învățătura despre Maica Domnului la ortodocși și catolici*, în „Ortodoxia”, II (1950), nr. 4, p. 563.

Sfinții Părinți, nașterea Fiului lui Dumnezeu pe pământ din Fecioara Maria, Părintele Stăniloae ajunge să arate nu doar importanța Întrupării, unitatea Persoanei care Se naște din ea sau „contribuția” Maicii Domnului, ci evidențiază și modul în care s-a sintetizat și cum a influențat învățătura despre Fecioara Maria cultul și doctrina Bisericii în ansamblul ei. Principiile urmate sunt cele ale istoriei moderne, adică cele care impun cunoașterea izvoarelor, cercetarea lor critică și expunerea sistematică a ideilor. „Biserica a considerat totdeauna pe Fecioara Maria Născătoare de Dumnezeu, căci în aceasta se implică mărturisirea că Cel ce S-a născut din ea nu e o persoană omenească deosebită de cea dumnezeiască, ci Însuși Fiul lui Dumnezeu S-a născut din ea, după firea Sa omenească... A nega că Fecioara Maria este Născătoare de Dumnezeu înseamnă a nega că Însuși Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiul ei, deci Fiul Omului”. Dacă am lua în considerație numai afirmația aceasta din urmă, pe care am putea să o echivalăm cu aceea a Sfântului Grigorie de Nazianz care spunea că: „Dacă cineva nu crede că Sfânta Maria este Născătoare de Dumnezeu, acela este despărțit de Dumnezeu”, ar trebui să observăm cât de pătrunsă de spiritualitate este teologia Părintelui Stăniloae. Iar apoi, explicând întregul proces de formare a naturii umane a Mântuitorului Hristos, adaugă: „Sfinții Părinți observă că dacă la început a putut lua El Însuși numai din Adam un alt subiect uman, de ce n-ar fi putut lua acum numai dintr-o femeie, El Însuși, nu un subiect uman, ci numai o natură umană pentru Sine ca subiect? Dar dacă atunci a luat într-o clipă un subiect uman din Adam – căci omului îi trebuia de la început un partener de dialog – acum Dumnezeu-Cuvântul parcurge întregul proces de formare a naturii Sale, de formare a Sa ca om, ca un nou partener de dialog al omului, pentru a parcurge de la început întregul drum al omului, cu excepția inițiativei umane a nașterii, care n-ar fi putut forma decât un alt subiect uman din șirul imanent uman... Căci Hristos ca om vine la existență, asemenea lui Adam, printr-un act de creație dumnezeiască, deci nepătat de actul voluptății. Dar pe de altă parte, Hristos rămâne în continuare și cu succesorii lui Adam veniți la existență prin naștere naturală”²⁰.

„Istoricitatea” Maicii Domnului. Vorbind despre Fecioara, Părintele Stăniloae nu putea lăsa deoparte adevărul că ea a fost om pe pământ, cu o viață aleasă și o curăție în trup și în suflet așa cum nimeni altcineva nu a mai avut și nu mai poate să aibă. Într-un studiu din anul 1950, el arată care este adevărata identitate a Maicii Domnului, cum a fost înțeleasă în istorie lucrarea ei și care a fost „dezvoltarea” la care a ajuns învățătura despre ea. Fără a intra într-o polemică dură, fără argumente, neobiectiv, ci dimpotrivă cu sprijinul Scripturii și al Sfinților Părinți, adică prin Tradiția vie a Bisericii, acest mare teolog român lămurește „dogmele” în legătură cu ea: nașterea Maicii Domnului (combătând „imaculata concepție”), activitatea și învățătura Maicii Domnului (actualizând „predica” ei și nu luând atitudine față de dogma „*corredemptrix*”), ridicarea la cer cu trupul (împotriva dogmei „*assumptio*” a catolicilor).

²⁰ Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, ediția a doua, vol. 2, EIBMBOR, București, 1997, p. 55.

Sub toate aspectele, Părintele Stăniloae merge pe linia ortodoxă deschisă de Biserica Ortodoxă de veacuri: Fecioara Maria a trăit pe pământ, a rămas mereu în preajma Mântuitorului nostru Iisus Hristos, L-a ascultat și s-a supus voinței Lui, mai apoi a rămas cu Apostolii, iar la sfârșitul vieții ei a adormit, închinându-și precuratul său suflet în mâinile Fiului preaiubit. „Tendințele mariologice ortodoxe – notează Părintele Stăniloae – se acoperă cu tendințele Evangheliilor și ale creștinătății primare. Cine n-a observat că Testamentul Nou acoperă cu o discreție aproape totală viața Precuratei Fecioare? Cauza nu poate fi alta decât că însăși Maica Domnului a înfrânat pornirea curată a sfinților scriitori de-a da vreo știre despre ea, mai ales după Înălțarea Fiului ei la cer... Tot așa de semnificativ este faptul că nici din primele veacuri următoare nu avem știri despre viața, activitatea, moartea și înălțarea Maicii Domnului, decât în scrierile apocrife neacceptate de Biserică. De abia la Sinodul de la Efes, care a proclamat solemn theotokia Maicii Domnului, preocuparea de ea a luat o mare dezvoltare. Era, se vede, un consemn moștenit de pe vremea Apostolilor, care au cunoscut că aceasta este voința Maicii Domnului”²¹.

Foarte frumos a explicat Părintele Stăniloae în studiile sale terminologia legată de Fecioara Maria, numirile date Maicii Domnului. Existența acestora este consecința unei evoluții istorice a doctrinei despre ea, dar și a creșterii evlaviei față de ea. Numirile date ei: „Maica Domnului”, „Preasfântă”, „Pururea-Fecioară”, „Precurată”, „Născătoare de Dumnezeu”, sunt nume consacrate în Biserică și au fost de multe ori folosite de Părinții și scriitorii bisericești, dar și de simplii credincioși ai Bisericii ca semn de prețuire și cinstire a ei. „Cei ce vor să golească expresiunile: Împărăteasa, Stăpâna, Dăruitoarea, cea care șade de-a dreapta Fiului, de orice conținut, coborând-o la nivelul sfântului în general, ar trebui să explice de ce asemenea titluri se acordă de Biserică exclusiv Maicii Domnului, nu și sfinților și îngerilor? Biserica, constituindu-și cultul, n-a făcut un joc poetic, ci a exprimat cu o minuțiozitate uimitoare și cu o sfântă seriozitate adevărul în toate nuanțele lui... Noi credincioșii nu putem să refuzăm asemenea expresiuni, nici să le anulăm sensul, declarându-le poezie, nici să-l amputăm grav prin «preciziunile teologice» produse de socotințele noastre. Prin preciziunile teologice trebuie, dimpotrivă, să formulăm în principii toate nuanțele textului, care pot scăpa unor citiri fugitive, nu să alegem ce ne place din el sau să punem ce ne place în el”²².

Aceste numiri arată prin ele însele parcursul învățaturii despre Maica Domnului în formulările Sinoadelor și ale Sfinților Părinți. Singura definiție doctrinară privitoare la Maria a fost aceea de la Sinodul de la Efes (431) prin care s-a arătat că ea este „Născătoare de Dumnezeu” (*Theotokos*). În întregime hristologică și nu „mariologică”, hotărârea Sinodului din 431 și-a găsit în literatura teologică a veacurilor precedente justificarea, generând totodată mărturii în favoarea precinstirii Sfintei Fecioare de către Dumnezeu în majoritatea operelor Părinților Bisericii. Dumnezeu Însuși S-a Întrupat devenind Mântuitorul nostru și, totodată, Om desăvârșit. „Până la Sinodul de la Efes – spune Părintele Stăniloae –

²¹ Idem, *Învățătura despre Maica Domnului la ortodocși...*, p. 560.

²² Idem, *Maica Domnului ca mijlocitoare*, p. 110.

se afirma doar simplu că Maria este Maica Cuvântului făcut trup și că ea a fost Fecioară și se venera într-un cult embrionar... După Efes, Biserica n-a făcut decât să precizeze aceste elemente și la ele a rămas Biserica Ortodoxă până azi”²³.

Sfințenia Maicii Domnului. Părintele Stăniloae a abordat învățătura despre Fecioara Maria și prin cultul și sărbătorile ei. Printr-o metodă de lucru diacronică, dar și sincronică, el a arătat cum s-a dezvoltat această învățătură în timp, prin aporturile particulare și colective succesive și care au fost „interferențele” dintre diferitele aspecte ale acestei învățături. Ca să înțelegem mai bine cum a trăit pe pământ și cum este și în cer Fecioara Maria, dar și pentru a evita confuziile pe care le fac unii creștini (de exemplu asupra „momentelor” sfințirii ei, a „gradului” ei de sfințenie, a locului ei în Biserică), părintele profesor a explicat mai întâi cum a putut coexista harul lui Dumnezeu și pata păcatului strămoșesc în persoana ei: „Fecioara Maria a fost împodobită cu harul cel mai bogat în gradul suprem. Mai mult decât Moise, Ilie, Ioan Botezătorul. Dar totuși nu cu harul care șterge pata păcatului strămoșesc. Ea a avut supremul grad de sfințenie la care nu s-a ridicat și nici nu se va ridica niciodată nici un om. Ea a fost culmea cea mai înaltă la care s-a ridicat omenirea în întâmpinarea lui Dumnezeu. Dar aceasta a fost o curăție personală, nu curăția firii, care constituia fondul comun, transmisibil al umanității, care avea să fie curățit numai prin Iisus Hristos, când avea să înceapă mântuirea tuturor celor ce se împărtășesc de El”²⁴.

Părintele Stăniloae continuă foarte frumos: „Am fost obișnuiți să vedem numai ceea ce a dat Fecioara Domnului prin alcătuirea Trupului Lui din trupul ei și prin formarea sufletului și a minții Lui omenești din sufletul și mintea ei – lucru pe care am văzut că îl accentuează și Nicolae Cabasila. Am fost obișnuiți să cugetăm la unirea dintre Pruncul Iisus, ce creștea în pântecul Maicii și Maica ce-i comunica sângele și viața ei prin cordonul ce făcea din cei doi o unitate duală. Dar am fost mai puțin obișnuiți să vedem ce a dat prezența de Lumină și puritate a Ipostasului Cuvântului, trupului și sufletului și înțelegerii Fecioarei, în timpul cât se afla în această unire cu ea, în pântecul ei... A coborât Duhul Sfânt în ea, fără să-i dea, o dată cu puterea de a naște pe Cuvântul dumnezeiesc în mod mai presus de fire, și sfințenia?”²⁵.

Iar în altă parte, Părintele Stăniloae spune că Părinții și scriitorii bisericești, referindu-se la sfințenia Maicii Domnului înainte de Buna Vestire „vorbesc de o nouă sfințire, curățire a ei în momentul acesta. Așa cum pentru Arhanghelul Gavriil faptul că Fecioara Maria e «cu har dăruită» (plină de har) cum preferă catolicii să traducă pe κεχαριτομενι (Luca 1, 28 – n.n.), nu e o piedică de a-i spune că primește acum un nou har (Bucură-te ceea ce ești cu har dăruită... iată ai aflat har înaintea lui Dumnezeu), tot așa lauda sfințeniei Fecioarei dinainte de Buna Vestire nu-i oprește pe scriitorii bisericești din Răsărit să vorbească de o nouă curățire în clipa zămislirii Cuvântului. Pentru ei, ordinea spirituală a harului are o gradăție de nuanțe, o suplete pe care teologii catolici o simplifică și îngroașă în definiții prea rigide”²⁶.

²³ Idem, *Învățătura despre Maica Domnului la ortodocși...*, p. 561.

²⁴ *Ibidem*, p. 567.

²⁵ Idem, *Maica Domnului în prologul...*, p. 448.

²⁶ Idem, *Învățătura despre Maica Domnului la ortodocși...*, p. 569.

O privire asupra perspectivei ecumenice a teologiei Părintelui Stăniloae. Aminteam în paginile anterioare de viziunea ancorată profund în teologia Sfinților Părinți a teologului român. Proclamarea, pe de o parte, a unor dogme în Biserica Catolică și, pe de altă parte, ignoranța unor creștini reformati în ceea ce privește persoana Maicii Domnului, l-au făcut pe Părintele Profesor Stăniloae să ia atitudine. Exemplul său a fost totodată constant ortodox și plin de consistență. Iată ce afirma el: „Elementele comune ale dogmei mariologice ortodoxe și catolice sunt: pururea-fecioria Mariei (*aeiparthenia*), calitatea ei de Născătoare de Dumnezeu (*theotokia*) și cinstirea ei mai presus de toți sfinții și îngerii (*hyperdulia*). Sunt cele trei elemente propovăduite de Apostoli și aflătoare în Scriptură cu ocazia descrierii evenimentului Bunei Vestiri. Dar catolicismul n-a rămas la aceste elemente comune, ci a adăugat la ele câteva elemente noi, datorită cărora mariologia lor a ajuns să se deosebească de mariologia ortodoxă. Acestea sunt: imaculata concepție a Fecioarei Maria..., calitatea ei de «împreună răscumpărătoare a neamului omenesc (*corredemptrix*)»... și forma recentă de dogmă a învățaturii despre înălțarea Fecioarei cu trupul la cer, care, ca și credință neformulată dogmatic și cu o nuanță deosebită, e proprie și Bisericii Ortodoxe”²⁷.

Părintele Stăniloae a amendat imediat orice inovație a catolicilor, dar nu a propus o teologie negativistă, contestatară, ci a adus în prim-plan ceea ce au dezvoltat Sfinții Părinți în scrierile lor. El a considerat că un dialog corect, sincer și profund cu alte confesiuni nu trebuie dus printr-o situație distantă față de dogmele Bisericii primare, ci dimpotrivă pe baza aprofundării învățăturilor și a evlaviei permanente a acestora. Legat de tema abordată aici, Părintele Stăniloae a considerat că dacă Biserica a mărturisit întotdeauna că Fecioara Maria este vrednică de cinstire, oferindu-i, de exemplu, titlul de „Născătoare de Dumnezeu”, atunci aceasta trebuie să fie și baza comună a unui dialog ecumenic. „Atât Ortodoxia cât și Catolicismul văd în Maica Domnului, ca prima și cea mai înaltă făptură desăvârșită, pârga Bisericii, inima ei, esența ei”²⁸. Toți creștinii trebuie să o preamărească pe Fecioara Maria pentru că este subiectul plenitudinii Duhului Sfânt, al tuturor energiilor necreate dumnezeiești, ca și Hristos Însuși. „Dar cu cât e mai slăvită, cu atât se află mai adânc în Hristos, cu atât se distinge mai puțin prin vreun oarecare paralelism, prin vreo oarecare autonomie de Hristos, în lucrarea ei. Ea e cea mai ridicată făptură, dar în Hristos, rămânând în legea făpturii, care numai în Hristos se slăvește”²⁹. Concluzia este aceasta: „A nu socoti pe Maica Celui Atotsfânt, sfântă, a nu cinsti pe cea pe care o cinsteste ca pe Maica Sa, Cel de la care vine toată cinstirea, pe cea pe care o înconjoară El cu slava cea mai mare și cu supracinstirea Sa, înseamnă a jigni nu numai pe Fiul lui Dumnezeu Care S-a făcut Fiul ei, ci și cele mai fundamentale sentimente omenești”³⁰.

Astăzi se poate spune că Părintele Profesor Stăniloae a avut o contribuție deosebită la întărirea dialogului ecumenic pe tema învățaturii despre Fecioara

²⁷ *Ibidem*, p. 560.

²⁸ *Ibidem*, p. 606.

²⁹ *Ibidem*, p. 609.

³⁰ *Idem, Maica Domnului în prologul...*, p. 453.

Maria. Această contribuție s-a concretizat, mai ales, în lămurirea câtorva aspecte: existența păcatului strămoșesc în ea, unitatea și nu suprapunerea ei cu Biserica, lucrarea și cinstirea ei întru Hristos și nu concurențial cu El. Prerogativele Maicii Domnului nu sunt autonome, nu izvorăsc în chip individual, ci sunt darurile lui Hristos, care nu-L limitează și mai ales nu-L umbresc. De aceea, de exemplu, iconografia ortodoxă o arată pe Fecioara Maria mereu cu Pruncul în brate, adică împreună cu Hristos, arătându-L omenirii, iar dacă în unele momente (la Buna Vestire, la Răstignire, la Adormire) ea este înfățișată, se pare, singură, de fapt este în starea de slavă, ceea ce înseamnă că este în comuniune cu El, cu Fiul cel Preaiubit. „A elimina pe Maica Domnului în raportul dintre mine și Hristos, înseamnă a elimina însăși Biserica, dat fiind că cel mai nemijlocit unit cu Hristos mădular al acesteia, deci cel mai central mădular al ei este Maica Domnului”³¹.

Înainte de a trece la concluzii trebuie să spunem că Părintele Stăniloae conștientiza faptul că Ortodoxia este „un mod aparte de trăire a creștinismului”³² pentru că este identică în credința și în cultul ei cu conținutul de credință și de cult al Bisericii primare: „Ortodoxia n-a creat doctrine care să îngusteze mesajul evanghelic la orizontul moral și social limitat al timpurilor trecute. Ea se deschide celor mai îndrăznețe din visurile generoase ale omenirii contemporane, fără să încurajeze totuși haosul propus de unele din ele. Ea nu îngustează progresul prin autoritate și nu încurajează dezordinea individualistă, ci promovează progresul în desăvârșirea infinită a comuniunii”³³.

Câteva concluzii. Reflecțiile din acest material poate cuprind mai multe inadvertențe de expresie, multe lacune, multe gânduri și „imagini” care nu sunt întru totul pe linia cugetării teologice a Părintelui Profesor Stăniloae. Am încercat să sugerăm complexitatea gândirii sale privitoare la Fecioara Maria, cât de mult a iubit-o în sufletul său și cât de profund i-a încredințat rugăciunea sa. În Biserica Ortodoxă, exista de mai multă vreme nevoia unor studii amănunțite asupra Maicii Domnului. Situația aceasta era evidentă în perioada în care a trăit părintele profesor (1903-1993), deoarece învățătura despre Preasfânta Fecioară și cultul ei luaseră o amploare deosebită și nu totdeauna în sensul cel mai bun (la 8 decembrie 1950, Biserica Catolică proclama dogma înălțării Maicii Domnului la cer). Fecioara Maria a fost și este „cercetată științific” tot mai mult de celelalte confesiuni creștine în cadrul mai larg al ecumenismului. De aceea se vedea nevoia și a unor „răspunsuri ortodoxe” care să accentueze perspectiva patristică.

Părintele Stăniloae a fost mereu preocupat de realizarea unității creștine, pe care nu o vedea împlinită oricum, ci numai prin întoarcerea la ortodoxia credinței și a trăirii. Biserica Mântuitorului Iisus Hristos este o Biserică vie, care n-a încetat să existe vreo clipă. Nevoia crescândă de întoarcere la aceeași Biserică, Una, Sfântă, Apostolească și Sobornicească, a însemnat pentru teologul român și nevoia unei teologii unitare în care Tradiția Părinților își capătă locul ei firesc și în care Fecioara Maria are un loc și un rol major.

³¹ Idem, *Maica Domnului ca mijlocitoare*, p. 121.

³² Idem, *Câteva trăsături caracteristice ale Ortodoxiei*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 7-8, 1970, p. 730.

³³ *Ibidem*, p. 742.

Părintele Stăniloae a avut o viziune unitară asupra hristologiei. Legătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu Maica Sa Preasfântă a văzut-o ca pe una reală, apropiată, duhovnicească și sfințitoare. Persoana și identitatea Fecioarei Maria nu s-au suprapus cu ființa sau identitatea Bisericii. Niciodată nu a fost vreoa confuzie în ceea ce privește rolul Maicii Domnului și cel al Bisericii în gândirea Părintelui Profesor. Este interesant faptul că el explică și controversele legate de Fecioara Maria (de exemplu cele mai mari care au culminat în sec. al V-lea, dar și cele de după aceea, adică cele din perioada a treia patristică, legate de cinstirea icoanelor, a relicvelor sfinte), toate înscriindu-se pe fondul problemei generale de cinstire a Persoanei Mântuitorului Iisus Hristos, tot în sens duhovnicesc, pentru că au dus întrucâtva la lămurirea „tainei” Sfintei Fecioare.

Parcursul învățaturii hristologice la Părintele Stăniloae este unul normal, ortodox, deoarece a rămas la formulările Sinoadelor și la explicațiile Părinților Bisericii. Calitățile Sfintei Maici (Născătoare de Dumnezeu, Pururea-Fecioară, Preasfântă), rolul ei („Rugătoare”, nu atât „Mijlocitoare” în sens de „substitut” al lui Hristos), faptele ei (Adormirea, ridicarea la cer) nu i-au dat prilejul unor dezvoltări lungi, tehnice, lipsite de esență sau doar prilejul de a scrie. Teologia sa a fost un parcurs diacronic, abordabil pentru înțelegerea justă a subiectului, la care s-a adăugat faptul că Maica Domnului a fost întotdeauna pentru Sfintia sa un pisc al credinței și evlaviei. Dovada este ultimul său dialog cu Maica Domnului: „Să ieșim de aici! N-are rost să rămânem aici! Să ieșim de aici la har și la adevăr... Vorbim despre Tine, Doamne!... Nu mai vrem să rămânem aici!... Nu mai suntem în somn! Ne sculăm din somn! Ne sculăm de aici!... Hai să ne sculăm! Hai să ne sculăm! Maica Domnului, să ieșim de aici! Maica Domnului, nu mai vrem să rămânem aici!...”³⁴.

---

³⁴ Arhim. Ioanichie Bălan, *Omagiu memoriei Părintelui Dumitru Stăniloae*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994, p. 97.

„Mother of God, let us go from here”

The author of the study „Mother of God, let us go from here”, Rev. Dr. Adrian Dinu analyses the theology of Father Dumitru Staniloae concerning Mariology, that is the theology of Mary, the Mother of God, through his last words „Mother of God, let us go from here” which is a confession and a witness of the great desire of the theologian for the Kingdom of God.

Father Dumitru Staniloae is a great contributor in the field of Mariology and he emphasize mostly the close connection of Mary, the Mother of God with the Most Holy Trinity, through the incarnation of the Son of God. The second chapter treats the historical evidence of the Virgin and the importance of these documents for the edification of faith.

It follows the chapter „the holiness of the Mother of God” where the goodness and sacrifice of the Virgin is connected to her present prayer at the Throne of our Lord for our salvation.

An „ecumenical perspective” regarding Father Staniloae’s Mariology give us an insight of the theological consequences of his work in the strive of the Churches toward unity. The great resolve and the experienced creativity of the Romanian theologian succeeded to give several important answers to the theological challenges of today.